

02 m 2 4. I 1966.

Tšaikovski «Pähklipurejal» on tähelepanuväärne osa «Estonia» arengus. Ta on saanud nagu omamoodi võimete mõõdupuuku. Selle balleti esimese lavastusega 1935/36. a. hooajal tähistati balletirühma kümneaastast juubelit. Ühtlasi pandi tookord alus meie balletitraditsioonidele, balletietendused muutusid regulaarseteks. Toonaselt lavastuselt tuleb seega otsekui nähtamatu sild käesolevasse lavastusse. Sees ei tulene üksnes teatavate asjaolude kokkulangemisest, nagu see, et 1966. aasta on ju «Estonia» balletile jällegi ümmargune (meie ballett saab neljakümneseks), vaid on ka põhimõttelist laadi. Nii Rahel Olbrei, «Estonia» ballettmeister 1936. aastal, kui ka Enn Suve, nüüdse lavastuse autor — hülgasid püüded stsenariumi «parandada», reaalsemaks muuta. Mõlemale on «Pähklipureja» ei vähemaks ega rohkemaks kui kauniks muinasjutuks.

Ballettmeistrina on Enn Suve leidnud lavastusele originaalse «võtme»: ta on pöördunud mõeldunud sajandi 90. aastate tantsukunsti stiililiste võtete poole. See avaldub «antivaganovallikes» kätepositsioonides, millega me viimasel aastakümnel meil peaaegu üldse kokku pole puutunud; teatud iseloomulikes poosides, mis on nii tuttavad vanadelt balletifotodelt, sammustikus, mis iseloomustab itaalia-prantsuse koolkonda, nagu tookord moes oli; mõnedes tüüpilistes tantsujoonistes.

Seejuures on need võtted nagu värvideks kaasaegselt mõtleva kunstniku pintslile, mille tulemuseks on värskest mõjuv koreograafia reas tantsunumbrites. Eelkõige vääriksid esiletõstmist

valss nr. 3 (meil seni tuntud «Lilled valsin»), divertissement nr. 12 (tantsud à la hispaania, idamaa, hiina, vene), pas de deux nr. 14 (Fee ja Prints tants). Ainult kohati tahaks tantsulise

MULJEID ESJETENDUSELT

«Pähklipureja» «ESTONIAS»

lahenduse üle ballettmeistriga vaielda. Nii ei ole valsi nr. 9 («Lumehelveste valsi») keskmise — kantileense osa ja finaali koreograafiline lahendus muu-

ÕNNELIK KLARA (ANNE KULDVA) OMA PÄHKLIPUREJAGA.

sikaga kooskõlas. Muusikas tuisik raugeb, lastekoori vokaliis («Estonias» esitab selle partii naiskoor) loob pildi jõuluööl vaikse pidulikkusega langevast lumest. See on harras ja rahustav meeleolu, tantsuseades need värvid aga puuduvad ja nii kaotab tants, mis tuisu osas on tõesti andekalt lahenda-

tud, osa oma väärtusest.

«Pähklipureja» lavastuses Enn Suve otsekui kahestub: Suve — ballettmeister ja Suve — režissöör. Kaviimast iseloomustavad huvitavad leiud, nagu kuuse ehtimise stseeni lahendus, tinasõdurite kummutist väljatulek, hiirte lõksudega kinnipüüdmine jt. Üldkokkuvõttes aga jääb režissöör ballettmeistrile alla. Seda eriti lavastuse sõlmpunktides, murrangulise tähtsusega stseenides. I pildis on niisuguseks salapärase Drosselmeieri ilmumine. Drosselmeier toob sellesse teosesse fantastika, tema tulekuga õieti algabki muinasjutt. Režissööri poolt antud misantseen aga ei rõhuta seda. Lavalolevad lapsed peaksid oma suhtumist Drosselmeierisse palju reljeefsemalt ilmutama. Sellest kujuneb ka vaataja suhtumine. Drosselmeier ei tohi jääda lihtsalt üheks külaliseks teiste piduliste hulgas. Tema tähtsuse ja iselaaduse rõhutamiseks on vähe ainult erilaadest väljumisest.

Muusikale jääb alla kuuse kasvamise stseen I pildi lõpposas. Meile rullub vastu kolm vägevast sekventsidelainet, mis viivad muusikalis-emoosionaalse kulminatsioonini. Režissöör aga ei suuda laval tõusu luua. Siin jätkub mänguasjade ringmäng, kuigi muusika eel-

daks peategelaste ja kogu etenduse atmosfääris mingit murrangut. Vähe aitavad lavastajat siin ka valgustajad. Ka hiirte ja tinasõdurite lahing on veel pingevaene. Hiirtekuningaga võideldes ei satuigi Pähklipureja niisugusesse olukorda, kus Klara talle tõsiselt appi peaks ruttama.

Selles, et ülalloetud puudujääke alles pärast etendust analüüsima hakkad, siis kui nähtu üle mõtteid mõlgutad, on teeneid kogu lavastusbrigadil. Ballettmeisteri lähemateks abilis-tekts olid dirigent Neeme Järvi, kunstnik Eldor Renter, ballettmeister-repetiitor Niina Ulanova ja balletikollektiiv.

Neeme Järvi toob muusika päikesepaistelisuse välja temperamentselt ning emotsionaalselt. Dirigendil on aga veel liialt lühike staaž koostöös balletiga. See ilmnes mõnes ebakõlas lava ning orkestri vahel. Näiteks Prints variatsioonis ja codas II vaatuses jättis koostöö soovida.

Eldor Renter hülgab jällegi peene värvitajuga, oskusega anda lihtsate, koguni tagasihoidlike vahenditega rõõmstava resultaadi. Arvestades kunstniku käsutuses olnud ebasobivaid materjale, on näiteks lumehelveste kostüümid suurepäraseks saavutuseks. Huviga ootan aega, millal varustajad annavad kostüümivalmistajate käsutusse balletis ainsobiva ja kogu maailmas kasutusel oleva nailontüll. Siis saaks värvidega mängimise kõrval lasta mängida ka materjalil. Milline oleks siis küll tulemus!

Rõõmus oli järjekordne kohtumine Tiit Randviiruga (Fee Dražee). Elegantne ja särkelev oli tema pas de deux Jüri Lassiga. Randviiru täiuseni viidud tantsuvorm on väga sisukas.

Jäid meelde Aime Leis ja David Sur nukutantsus; Ülle Ulla, Larissa Skljans-

kaja, Piia Tiitus, Väino Aren, Peeter Roos, Anton Bome jt. karaktiertantsudes. Anne Kuldva oli lapselikult armas Klara — muinasjutu peategelane. Balletis hulgaliselt rakendatud koreograafiakooli õpilaste hulgas mõjus ta kõige emotsionaalsemana. Teised lapsed olid kohati liiga tõsised. Jäi puudu siirast rõõmust kuuse ja kinkide üle. Küllap selle üheks põhjuseks on vähe- ne proovide arv. Seda arvamust kinnitab peaproovi ja esietenduse võrdlemine. Edasimineku esietendusel oli silmapaistvalt suur. Muide, küllap nii mõnigi eespool viidatud puudujääkidest tulenes häbemata lühikesest ettevalmistamisest on rekordiliselt lühike aeg.

Mida öelda kokkuvõtteks? Ballett-sõbrad hakkavad etendust kindlasti rõõmuga külastama. Eriti suureks elamuseks kujuneb ta lastele, tulevasele balletipublikule. Pakub ju praegune redaktsioon Tšaikovski veetlevale muusikale lisaks palju silmarõõmu, loob poeetilis-piduliku muinasjutumeeleolu. Pealegi pole siin kohta matsetusel ja rumalal vulgariseerimisel. Need jooned kippusid mäletatavasti esile 1952/53. a. hooajal «Estonias» esitatud variandis. Sellele, kes aga arvab enda asjatundjaks, jääb hinge rahulolematuse noot, sest ei sündinud jäätigult õnnestunud «Pähklipureja» lavalist lahendust. Nähtavasti tuleb end lohutada teadmise, et terves maailmas ei ole teada niisugust lavastust, mis ammutaks põhjani Tšaikovski pärima balleti muusikalised rikkused.

HEINO AASSALU